

'Blue's' Beckoning

פרשת שלח תשפ"ג

Bamidbar - 15

³⁷ HASHEM said to Moses, saying: ³⁸ "Speak to the Children of Israel and say to them that they shall make themselves tzitzis on the corners of their garments, throughout their generations. And they shall place upon the tzitzis of each corner a thread of turquoise wool. ³⁹ It shall constitute tzitzis for you, that you may see it and remember all the commandments of HASHEM and perform them; and not explore after your heart and after your eyes after which you stray.

16 תְּצִיזֵי — Turquoise wool. One of the strings of each fringe is to be dyed turquoise with the blood of an aquatic creature known as chilazon (Rashi). The exact identity of the creature that is the source of this blue dye is unknown nowadays, so that techeiles is unavailable currently [see notes to v. 39].
The techeiles thread helps its wearer focus on his duty to God because, as the Sages put it: Techeiles is similar to [the color of] the sea, the sea to the sky, and the sky to [God's] Throne of Glory (Menachos 43b).

156 □ RAV ASHER WEISS ON THE PARASHAH

Another aspect of the seal of gold to which the techeiles strings are compared is the element of royalty inherent in every Jew. Although we are servants to Hashem on one hand, we are also a "מְמַלְכֵת פְּהַיִּים — a kingdom of noblemen,"¹⁷⁸ as R' Shimon ben Yochai taught, "All Jews are children of kings."¹⁷⁹

Traditionally, only kings were permitted to wear clothes dyed the color of techeiles, as the Ramban writes regarding the coat of techeiles worn by the Kohen Gadol:

"[You shall make vestments of sanctity for Aharon, your brother, for glory and splendor."¹⁸⁰ Aharon was glorified with splendid regal garments... These garments were garments of kingship, resembling the clothing worn by kings at that time ... Even until this day, no one dares to wear techeiles except for the king of a nation, as it is written, "And Mordechai left the king's presence in royal apparel in a regal garment of techeiles."¹⁸¹

As members of the royal family, we wear clothes of nobility which show us in the proper light as the representatives of Hashem's holy Torah in the world. Techeiles represents not only the kingship of men, but the Kingship of Hashem Himself, as the Gemara states:

→ R' Meir taught: Why was techeiles chosen from among all colors (to be used in tzitzis)? Techeiles resembles the sea, while the sea resembles the Heavens, and the Heavens resemble the Throne of Glory, as it is written, "Under His feet was the likeness of sapphire brickwork, and it was like the essence of the Heaven in purity."¹⁸² and elsewhere, "The appearance of sapphire stone in the likeness of a throne."^{183,184}

● Rashi explains that it is only fitting that Bnei Yisrael wear the likeness of the Throne of Glory.¹⁸⁵ Thereby, we are reminded of our true importance, and the magnitude of our role in this world.

Just as Hashem is seated in Heaven on His Throne of Glory, from which He rules all creation, so too He is "seated," so to speak, in this lowermost world amid Bnei Yisrael, who publicize His Kingship through our Torah, prayer, and mitzvos.

בן מלך על התורה
5 מן ציצית

3

ואף מה שהרקיע הוא בגוון התכלת, הוא משום שכן ראוי לכבוד ה' שנוהג במלכותו כעין מלכותא דארעא, שיהיה מקום האלוקים מעוטר ומיופה בגוון התכלת הראוי למלכים, וכן קבעו חכמים שראוי לבית המקדש להיות בגווני 'כוחלא ומרמרא', 'דמיתחזי כאדוותא דימא' (סוכה נא:).

והיינו שדרשו חכמים, שיש בעומק מצוה זו גם זכרון לגודל הדביקות שלנו עם ה', שכביכול הקב"ה מעטרנו מחמת קירבתנו אליו, בצבע התכלת המייחד את מקומו, כי על פי תפיסת האדם מתבטא שכבוד ה' מופיע בשמים, וכמו שכתוב פעמים רבות: "השקפה ממעון קדשך מן השמים" (דברים כו, טו), "ה' בשמים כסאן" (תהלים יא, ד), "על השמים כבודו" (שם קיג, ד). וכאשר אנו נותנים בבגדינו פתיל בגוון הרקיע, הדבר מזכיר לנו את היותנו קרובים וקשורים אל ה'.

הרמב"ן (במדבר טו, טז) מבאר את הענין בדבריו העמוקים, אבל נבאר את דבריו בהתאם להבנתנו, וכך כתב: "אבל הזכרון הוא בחוט התכלת, שרומז למדה הכוללת הכל שהיא בכל 'תכלת' מלשון כל, רומזת למידה הכוללת הכל שהיא המידה השישית הנרמזת בפסוק 'לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההודו כי כל בשמים ובארץ', שהיא מקבלת מכל המידות שלפניה כדי להביא את הכל לתכלית - 'כי כל בשמים ובארץ לך ה' הממלכה', גילוי מלכותו בבריאה, והיא תכלית הכל 'תכלת' גם מלשון תכלית זה כולל את הכל, שמכניס את הכל לתכלית הסופית הכוללת את הכל - כבוד שמים, ולכן אמר וזכרתם את כל, שהיא מצות השם. וזהו שאמרו (שם מג:): מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד וכו', והדמיון בשם, גם הגוון תכלית המראות, כי בריחוקם יראו כולם בגוון ההוא, כל המראות כשמתרחקין ממראה העין רואים בו גוון של תכלת, ולפיכך נקרא תכלת". ים הוא כלי קיבול של כמות עצומה של המים, "כל הנחלים הולכים אל הים" (קהלת א, ו), הים הוא בגדר כולל את הכל, גם הרקיע כולל את כל העולם, וכך כסא הכבוד הוא כולל את הכל כמשי"כ "כל

הנקרא בשמי לכבודי בראתי יצרתיו אף עשיתי אף שנאמר ה' ימלוך לעולם ועד" (סוף אבות), כסא הכבוד היינו שבאמצעותו מתראה כבוד ה' בבריאה, כדוגמת כסא המלך הבא לבטאות את כבוד המלכות. כל נשמה יש לה חלק בכסא הכבוד, יש לה תפקיד בהוצאה לפועל של כבוד שמים, וכל נשמות ישראל יחד הם בונים את כסא הכבוד, אם כל אחד הוא עבד נאמן העושה את שליחותו עי"ז הוא מביא את כל הבריאה לתכליתה שלמענה היא נבראתה - גילוי כבוד שמים. זה הוא ענין התכלת שבציצית מלשון 'כל' ומלשון 'תכלית', המזכיר לנו את המכנה המשותף לכל הבריאה ולכל כוחות האדם, להביא אותנו לידי הכרה איך שכל הבריאה יש לה תכלית כללית הכוללת את הכל - גילוי כבוד שמים בבריאה.

ט. למה הדבר דומה?

ומתכונות כוחות נפשו של אדם, שהיכן שדעתו שקועה, מקום שהויותו מרוכזת בו - בו קוננות שביטה תחושותיו, רגישויותיו ומערכת דימויו הענפה. לאדם מערכי לב, וכפי ערכיו, כך נדלים ומסתעפים פארי דימונותיו.

"אסור להסתכל בבגדי צבעונין של אשה שהוא מכירה, אפילו אינם עליה, שמא יבוא להרהר בה". שבהיות האדם רגיש להבלי תאוות יצרים, עובדה היא, שדיו לנדודו קל שבקלים, לעורר את כח המדמה שבו, לכיוון חשקת הלב.

ולחבדיל, אשר גבה לבו בדרכי ה', דיו לנדודו קל שבקלים, שמועה רחוקה, לעוררו ליראת ה' תמימה.

ומפורסם המעשה באדוננו ר' ישראל סלנטר זצ"ל, בשובו לעת ליל מאוחרת מבית המדרש, פגע בדרכו סנדלר זקן יושב באיטלייתו, מכה בפטישו ומתקין מנגלים, כאשר אך קצה זנבו של נר, מאיר לו בקושי את אפלולית הלילה. כאשר הבחין הלה בתמיהה הפרושה על פני הגר"ס למראה התמסרותו היתרה לעבודתו, נענה לו ואמר:

"כל זמן שהנר דולק, עוד אפשר לתקן!"

ונשתלבו פני הגר"ס ממרגניתא דא, ובמשך כ"ב שנים ארוכות, היה חורו והולך אימרה מעוררת זו: "כל זמן שהנר דולק, עוד אפשר לתקן!"

כי נר ה' גשמת אדם, ולמקום שמכוונים את אורה, שם היא משתלבת. אלא שהדבר מותנה, היכן ובמה הדעת שקועה.

וכן הדבר אצל חוט של תכלת. את ר' מאיר הוא עורר אינסטינקטיבית, להיזכר בכסא כבודו יתברך.

* כאן מהדהדת בעוצמה, בת-קול הרגישות הפנימית העילאית שבנפש עובד ה'. שהרגישות הרוחנית המפעפעת בתוככי הנפש הישראלית לכל דבר שבקדושה, עמוסה חיוניות כה עזה והארה כה עמוקה, עד שמתעצם בה כח הדימוי והסימול המוטבעים בה בכיוון של עבודת ה'. עד שדימוי כה מופלג, העובר בשבילים נפתלים כל כך - מחוט הציצית עד פאתי ים, ומשם

לעשבים ולרקיע, ועד אשר הוא גובה לרום כסא כבודו ית' - אף דימוין רחוק זה, מסוגל לעורר את האהבה האלוקית החבויה בבית הגנוים שלב היהודי. את מורא שמים הצפון בקפלי לבו.

חז"ל פירשו תכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע לכסא הכבוד. נראה שדימה מצות תכלת שבציצית לרקיע, ומרמז בדבר להשגחת ה' גלויה בעולמו, וזמן מה לאחר חורבן הבית אבד התכלת עד שנשתכח לגמרי ואנו משתמשים בלבן, ואינו דומה לרקיע וכהשגחת ה' כיום שהיא נסתרת וחבויה מעינינו.

הערות - שלח עט 6

ולכאורה מדוע אמרו חז"ל להזכר בים ואח"כ ברקיע ואח"כ בכסא הכבוד. אם המטרה זכירת כסא הכבוד היה צריך מיד לומר שהציצית הוא מזכיר לתכלת כדי שנוזכר בכסא הכבוד?

7

ובאמת שיש לעיין בדבר זה איך יש בתכלת כדי להזכיר לאדם הפשוט את כסא הכבוד, והלא השתלשלות זו רחוקה היא מאד לכאורה שצריך הוא על ידי התכלת להזכר בים, והים יזכיר לו את הרקיע והרקיע את כסא הכבוד, כל זה רק על ידי הסתכלות פשוטה בפתיל הציצית שהוא בצבע תכלת, אתמהה.

8 האדם הנוטף היכן שראשו נמצא אמר בזה הסבא מנובהרדוק זצ"ל דהנה איתא בגמרא (עבודה זרה כ ע"ב) "ונשמרת מכל דבר רע - שלא יסתכל אדם באשה נאה ואפילו פנויה, באשת איש ואפילו מכוערת, ולא בבגדי צבע של אשה. אמר רבי יהודה אמר שמואל אפילו שטוחין על גבי כותל".

הנה שם כולם מבינים שאסור להסתכל בבגדים של אשה כיון שבגדי אשה מזכירים את אשה, ואף אחד לא שואל שכיון שמונח על

גבי כותל הלא אינו רואה את האשה כלל, וכיצד יבוא להרהר באשה על ידי ההסתכלות בבגדים בלבד, אלא כולם מבינים שבגדי נשים מזכירים נשים, ומדוע אף אחד לא שואל זאת.

9 התשובה פשוטה, כי כיון שראש האדם בתאוותיו, כולם מבינים שמוחו של האדם מוביל אותו מבגדים לנשים, אבל כיון שאין אנו אוחזים בכסא הכבוד קשה לנו כיצד זה מזכיר.

10 התשובה היא, כי מוחו של האדם חושב תמיד ואינו מסתפק רק במה שרואות עיניו, אלא נזכר מדבר לדבר, וכל השאלה היכן ראשו נמצא, אם בדברים רוחניים וטובים אזי יזכר תמיד בדברים עליוניים וחשובים, אבל אם הוא נמצא בדיוטא התחתונה אזי כל דבר קטן יכול להזכיר לו דבר עבירה.

זהו הפירוש איפוא כי על ידי ההסתכלות בפתיל תכלת יבוא האדם לזכירת כל המצוות כי תכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד, ואם יהיה האדם זהיר במצות ציצית, יהיה קדוש כפי שהבטיחה התורה "והייתם קדושים לאלהיכם", וראיית הציצית בלבד תביא אותו לידי זכירת המצוות כי ראשו יהיה עסוק רק ברוחניות.

11 שפד חכמת שלח המצפון

ב) ציצית, הסתכלות מרוכזת, בחי' מצין מן החרכים, ועשו להם ציצית, שמקום הסתכלות זו יהיה בהכנה, שיבחינו היטב שעושים אותם להסתכלות, על כנפי בגדיהם, שיעשו במקום שיהיה מוכן להם תדיר להסתכלות, לדורותם, דבר נורא הוא! שההכנה תקבע בהם חשיבות המצוה כל כך הרבה, עד כי מגודל ערך המצוה בלבנות האבות, תקבע חשיבות ועיקריות המצוה גם בלבנות בניהם וכני בניהם בכל הדורות.

ונתנו פתיל תכלת, לא די בהגיל לזכירה, אלא צריך להוסיף בהם רמו עיקר, תכלת דומה לים, וים לרקיע, ורקיע לכסא הכבוד. לעורר כי המצוות הם ממנו ית' ממש, ולמען קרש שמו והמליכו, (בחי' כסא הכבוד), ובהכיר האדם את ערך מצוות ה', אז מוכן הוא לענין הציצית, להסתכלות המרוכזת שתוציא את השכחה מן הלב, אבל אין די גם בכל אלה, דרושה עוד הכנה, ומה היא?

והיה לכם לציצית, הכנת עצמם, שהם ירגישו שהולכים להסתכל ע"י כלי זה, להתרכז ולהתעמק ביחד, ועי"ז (ג) וראיתם אותו את הקב"ה (מנחות מ"ג), כמובן לא בראיית עצמותו הכתוב מדבר, שאין לנבוא

הבחנה בעצמותו אלא בהנהגתו מדברים. והיינו שכל מה שיש בעולם וכל המתרחש בו הוא חסדו, וכיון שרואה בעין לבו בכהירות וברירות רבה, כי כל מציאות הבראיה היא לעשות רצונו ית', והיינו דברי תורתו, הרי זה ראיית אותו ית'.

ורק אחר ראייה כהירה זו, הנקראת בתורת ה' וראיתם אותו, רק אז מגיעים בכחי' אמיתית ולא מוטעת אל זכרתם, רק ככה"ג שייכת זכירה אמיתית, בלי הקדמות כאלה לא תקרא זכירה, כי בדמיון ובשקר יסודה, לא דבר קל הוא לזכור בלבנו ממש כפי שנתחייבנו, את כל מצות ה', אם לב האדם מרוכז תמיד אך ורק להשייטת, רק אז אפשרית זכירת כל מצוותיו, ואז ועשיתם אותם, ואם אין זכירה כראוי אין מעשה.

ממהדורא אחרת

וזכרתם את כל מצות ה' (טו, טז). בלמדנו כל הפרשה דציצית, דיניה וכל רמיוותיה, מן זכרתם את כל מצות ה', עד והייתם קדושים, ועד כל ענין יציאת מצרים להיות לכם לאלקים, מקיפים כל האדם בכל וכל - צריך האדם לשום לפניו ציור של שני שבילין המוליכים לשתי עירות שונות, לעירה אחת אשר כל דריה יהודים, ולעירה אחרת אשר כל דריה נכרים, בעירות שלנו הנה הכל בהן כערבוביה, נכרים ויהודים כאחת, וכשהנך מהלך ברחוב ופוגע באיש, לדרישה הנך זקוק, לשאול עליו היהודי הוא, או נכרי, כי ההבדלים ביניהם כהים מאוד. ועתה נקח לדוגמא שתי עירות בארץ ישראל, בעירה למשל כמו ת"א, אשר אין בה אף ערבי אחד, ונצייר עצמנו לו היתה זאת העירה, עירה אשר דריה כולם בעלי חפץ חיים, או גם יותר מזה, עירה של כולה נביאים, שמה כי תבא בתוכה, כי תסתובב ברחובותיה, לא יעלה על דעתך לשאול על שום איש - מי הוא, כולם שוים ושקולים, כולם נביאים ובני נביאים, הנך בטוח בזה ללא כל הסתכלות! ולעומתה תקח לפניך עירה אחרת, כשכס וכבית לחם, עירה כולה ערבים ללא יהודי אחד, לכל צד שתפנה שמה, תדע מראש כי ערביים הם, יהודי לא תפגוש שמה, שמה לא תשאל על אנשיה אם יהודים הם, אין שמה כאלה, הלא כולם ערביים! כל העירה היפוך הראשונה, יהודי לא תמצא שמה!

בדוגמא הזאת עלינו להביט ולידע בענין קדושה וטומאה. קדושה וטומאה הפכויות הן, שתי מרכבות שונות הן, "עירות" שונות הן, בצד הקדושה לא תמצא אף שמץ כל דהוא מן הטומאה, וכן להיפוך בצד הטומאה, לשוא תהיה עמלך למצא שמה שמץ כל דהוא מן הקדושה, מובדלות הן בתכלית, "עירות" שונות הן! אחת היא "עירה כולה ישראל", כולה תורה, כולה יראה, כולה מדות טובות, כולה קדושה וטהרה. ואחת היא להיפוך, כולה משוקץ ומתועב, כולה חסם והשחתה, בה אין כל ריח של קדושה, לא כל תורה, לא כל יראה, לא כל מדה טובה ונכונה, "עירה נכרית" בתכלית ההיפוך! בעוונותינו כיום הנה כל העולם ערבויה אחת היא, ערבויה גדולה ללא כל הנכר והבדל בין קדושה לטומאה, כשתסתכל הלא לא תמצא אף זוית אחת ללא ערבויה. כשתבקש על מהות יהודית טהורה, הלא תשיב תענה ב"כתפים נשאות" - גם אנכי לא יודע איהם כואת! תפלה? - גם בגויים - להבדיל אלף הבדלות - ישנם דברים שנקראים תפלה. רחמנות? - גם בגויים לכאורה תמצאנה, כיום כל "העולם" כולו, כולם קוראים בשם של חסד ורחמים, אבל אי ורובי לחסד לאומים ורחמי אכזרים. מי כחכם שידע פשר דבר להבחין ולידע טהרת הטוב על מתכונתו?! טהרת "טוב ישראליות"? - זוית של תורה? אפשר ואותה נמצאנה טהורה ישראלית, סוכ"ס הלא תורה באדום אל תאמין, עם השער, עם הפתח, עם התחלת למודך בה, ותיכף הנך חש כי בתורת ישראל אתה, בתורה הנך רואה תיכף כי אין בה אף חוט דק מן הדק של

מבואר אע"ג שהאדם יודע מכל המצות מכ"מ לא יבוא לקיימם רק ע"י ראיית תכלת שתכלת דומה לים וים לרקיע עד כסא הכבוד כדאיאת, תניא היה ר' מאיר אומר מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע לכסא הכבוד שנאמר (שמות כ"ד) ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר וכחיב (יחזקאל א) כמראה אבן ספיר דמות כסא (מנחות מ"ג ע"ב). רק ע"י ראייה יזכה לקיים כל המצות. ראשית הכל היא הראיה ובלא זה אין כלום. (קובץ שיחות ח"ו יחין)

נכרים, תורה הינה ודאי "עירה ישראלית"! ועבודת האדם היא כי תעשה כן בכל מדה נכונה, כי תהיה בולטת נכרת בכל טהרתה וזכותה, שלא תהיה בה אף שמץ כל דהו, אף חוט דק מן הדק של "נכריים". צריכים לידע כי בחסד של ישראל לאמיתו, אמנם אין בו אף מן הדומה דדומה, מן חסד של נכרים. חסד של ישראל, רחמים של ישראל, מדה טובה של ישראל, כל מעשה ומעשה של ישראל, אין להם כל שייכות כל דהי עם "נכריות", בהמרכבה הקדושה, שמה לא דר אף גוי אחד, שמה אין אף "אבק מן גוי", הסימנים של הדברים והמעשים מן המרכבה הקדושה הם כי בולטים וניכרים נראים וגלויים בכל "ישראליותם", ללא כל "היכיי" תמצא" של טעות, הכל ודאות, קדושה מובדלת בתכלית מן טומאה, קדושה ללא כל זכר של טומאה! שתי עירות הן! שני שבילין להן! ואיש המסתפק, איש השואל, ואם אף במצוות שאלותיו, - איה ה"חפץ חיים", איה ה"נביא", סימן הוא כי איננו בה"עירה הישראלית", איננו אף על השביל של זו ה"עירה", כי בה"עירה הישראלית" כולם אהובים, כולם ברויים, כולם גיבורים, וכולם עושים וכו', וכולם פותחים וכו' - עם תחילת הפתיחה, ותיכף תכלית הקדושה וטהרה, ללא כל שמץ מן "עירה גויית"!

הקב"ה צוה למשה לזרז את בני ישראל על עבודת מבטם ומגמתם, כי יעתקו דירתם, ויכנסו כל כולם בה"עירה הישראלית", כי יכנסו בשביל של המרכבה הקדושה, ושמה כבר בטוחים יהיו כי לא יסורו ולא ישו ולא יטעו לנבוכך ולנפול ב"עירה גויית". והיא מצות ציצית, שהיא בכל, והיא תכלית הכל, ולכן אמר זכרתם את כל מצות ה' (לשון הרמב"ן). שקולה מצות ציצית ככל התורה כולה (עין בעה"ט), כי מקפת היא את האדם ושומרת אותו בכל, שמה של המצוה הוראה על עיקר תכליתה, היא "ציצית", מלשון מצוץ מן החורים (עין רש"י), היינו התרכוז הראיה, להסתכל רק באחת ולא בשתיים, "וראיתם אותו" - דייקא, כל כולו במרכבה הקדושה, תכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד (סוטה יז). ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. וברשי"י: כמו מתור הארץ, הלב והעינים הם מרגלים לגוף ומסרסים לו את העבירות, העין רואה והלב חומד והגוף עושה את העבירות. וראה והזהר להיותך נמצא כל כולך בה"עירה הישראלית", אף הבטה קטנה מתוך לעיר, וכבר הנך בחוץ, כבר נכנסת בה"עירה הגויית", כבר הנך מוטל בין "הפוערים". עינים לך - הבט בה"עירה הישראלית", הבט בתכלת, רקיע, כסא הכבוד. מחשבה לך - חשוב וזכור בתורה ובמצות, כל הגיוןך והרהורך עטופים יהיו בהסתכלות התורה והמצות, כי פן יפתה לבבכם - אף רק בתור הארץ, במבט קטן לה"עירה הגויית", אף אם אין מחשבתך לדור שם, כי אם ראייה בעלמא, רק לתוב ולראות מה שם? וכבר אתה זונה אחריה, "את טעה בתריה", "וסרתם ועבדתם אלהים אחרים" - "מיד הוא מתדבק בעי"ז", מתדבק ועושה. והמדמה שגם בה"עירה הגויית" ימצא לפעמים מה מן טוב, טועה הוא, שם הכל רע, שם גם הטוב מקושר לשרש רע, האוחז גם בענף דק מן האילן, מתוכר הוא לכל האילן,

גם בשרשו, ולא יסוף עד אחזו כולו. מחשבה אחת, מבט אחד, סותר או בונה עולמות, מיד הוא מתדבק בכל המרכבה. לא תתורו! - כי עין רואה, ולב חומד, ואיברים עושים. לא תסור מהיות כל כולך בה"עירה הישראלית"! - למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדושים לאלקיכם!

הערות - שלח
ר' ד"ר פריד

למדנו חז"ל שעי' חוט קטן יכול האדם וצריך להשתדל להגיע עד לזכרון כסא הכבוד וכפי שמוכח שם בגמ' מעשה נורא בזוג.

ולמדנו כאן יסוד גדול בזה שכתוב בפסוק "וראיכם אותו וזכרתם" כל הגישה שלנו לתורה ומצוות להתבונן בכל דבר לראותו בחוש בצירוף חי' ובגמ' (תמיד לב.) איזהו חכם הרואה את הנולד, וברש"י המבין מלבו מה שעתידי להיות קורות שעתידיים לבה ונזהר מהם ע"כ. רואים בדרכי רש"י שלא מספיק שיודע את הנולד, שהרי כל אדם יודע את הנולד, כל אדם יודע שסופו למות וליתן דין וחשבון ועוד הרבה דברים מן העתיד ידועים לנו רק אם נזהר מהם, (וברש"י חולין קז: מוסיף ומתקן עצמו שלא יבוא לידי כך) וזה שעלינו לדעת, בכל מצוה שעושים ובלמוד התורה להתבונן בצירוף, מדוע לומדים, מי ציונו לזה - נתן התורה, ועתה ברגע זו אנו מקיימים מצוותו ית' (ורבי חיים מוואליזין זצ"ל מתיר (נפש החיים שער ד' פ"ז) אפילו באמצע הלימוד להפסיק זמן מועט להזכר שאנו לומדים תורת ה') וזה גם ענין מאה ברכות בכל

יום שמבואר בגמ' (מנחות מג:) "מה ה' אלוקיך שואל מעמך" אל תיקרי מה אלא מאה שהאדם ישנן לעצמו מאה פעמים ביום לדבר בלשון נוכח "אלוקינו" "מלך העולם" בלשון נוכח ואז כל עבודת האדם תראה אחרת לגמרי. והסבא זצ"ל כותב (חכמה ומוסר ח"א מ"כה) מה בין צדיק לרשע, ציור. משום שכל מה שחסר לרשע הוא חוש, ציור ולא חסרון אמונה כסברת העולם.

ר' ד"ר פריד

מקדש הלוי כ"ד, י"י: ויראו את אלוקי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר, וכתוב (יחזקאל א, כ"ז): כמראה אבן ספיר רמות כסא".

לכאורה עלינו להבין, מדוע האריכו חז"ל כל כך בדבריהם, ודימו את התכלת לים, ואת הים לרקיע, ואת הרקיע לכסא הכבוד? כלום לא היה פשוט יותר לגשת מיד אל המסקנה ולומר כי התכלת דומה לכסא הכבוד?

ונראה, שחז"ל מבקשים ללמדנו שהדרך מהתכלת ועד לכסא הכבוד אינה כה פשוטה... לא בנקל יכול האדם להעפיל מתוך התבוננות בפתיל התכלת - אל פסגת המעלה וזכרון כסא הכבוד תמיד... עליו לטפס בסולם המעלות שליבה אחרי שליבה, מדרגה אחרי מדרגה, ורק לבסוף - יגיע אל הפסגה, אל זכרון כסא הכבוד אשר יעמוד לנגד עיניו, יביאהו לידי יראת שמים, וימנע אותו מכל חטא!

19 ז"י פרשת שלח החכמה שמו

העליה אל ה' נעשית רק בהדרגה בלא קפיצות

והקשה הג"ר משה פיינשטיין זצ"ל (דרש משה), מדוע נבחר צבע תכלת שהוא דומה לים וים לרקיע ורקיע לכסא הכבוד, הלא היה מתאים יותר לבחור מתחילה צבע שדומה לכסא הכבוד, ומה הענין בכל הסדר הזה.

וכתב בזה יסוד גדול, "וצריך לומר, שהוא להורות שצריך ללכת במדרגות מדרגות עד שמגיע לכסא הכבוד, ולא ברגע אחד בלא עמל ויגיעה, כי מה שבא בעמל ויגיעה יודע יותר מהכרה דברגע אחד, ונדבק בו יותר לבל לזוז מזה לעולם". כלומר, שבאו ללמדנו שאי אפשר להגיע אל כסא הכבוד בקפיצה אחת, אלא יש לעלות לשם במדרגות מדרגות, בלא דילוגים.

וכן כתב הגרא"א דסלר זצ"ל (מכתב מאליהו ח"ה עמוד 176). "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה - אופן העליה הוא דוקא על ידי סולם, וזה היה הלימוד גם ליעקב אבינו, סולם מוצב ארצה, שעליה בהדרגה הוא הסולם מוצב ארצה, דרך דרגות הסולם הרע מתמתק והולך עד שלבסוף הוא מתעלה על ידי הטוב, אבל הקופץ בבת אחת על ידי חוזק הרגש, עדיין רעתו בקרבו אשר סותרת את הרגש". כלומר, שאם האדם קופץ בבת אחת, הרי הוא מדלג על תיקון עצמו, וטמון בו עדיין רע שלא נתקן, ולכן נצרך לעלות דוקא במדרגה אחר מדרגה, שעל ידי כך האדם מתקן את הרע שבתוכו, ויכול להתעלות למעלות רמות.

וגם בספר חובות הלבבות (שער אחבת ה' פ"ז) הזהיר על כך, וכתב, "שים השכל מלך והענוה קצינך והחכמה מנהיגך והפרישות ידיך, והתנהל לאט ובמתון בקנות המדות הטובות, כפי שיסבלהו ענינך. והזהר מן הרבוי וההפלה מבלי הדרגה, פן תאבד, כי רוב השמן בנר היא הסבה לכהות אורו". ובדברים אלו סיים את ספרו, וכלל בכך את תמצית דרך העבודה הראויה לאדם, וביאר שהטעם במניעה מקפיצת מדרגות הוא משום שריבוי השמן בנר הוא סיבה לכהות אורו.

וכן הזהיר על כך בספר הישר לרבינו תם (שער הששי), "ודע כי עובד אלוקים ימצא טורה גדול בתחילת עבודתו, וטעם גדול באחרית עבודתו, ועל כן ירגיל עצמו בראשונה לעשות המעשים הקלים, ואל יטריח עצמו, אלא כל אשר ילך יוסיף".

למדנו מהדברים האמורים שישנם כמה טעמים שאין לאדם לקפוץ בדרכי העבודה, אלא עליו להקפיד לעלות במדרגה אחר מדרגה, או משום שבקפיצה הוא לא מתקן את הרע שבתוכו, או מפני שריבוי השמן מכהה את אור הנר.

העליה במדרגות גדולת מיום ליום

ואין לאדם לחשוב שהדרך אל כסא הכבוד רחוקה ממנו, ולכן אינו ראוי להתחיל בה, אלא ידע שאם הוא יתמיד בעליה מדרגה אחר מדרגה, עליה תמידית, * סופו להגיע אל ראש הסולם, ולזכות להיות מהעולים בהר ה' ומהעומדים במקום קודשו.

וכתב על כך בספר דברי יהושע (מאמר ב עמוד נח), שבאמת הכמות שעולה האדם אינה שוה מיום ליום, אלא ביום השני הוא עולה בכמות יותר גדולה מהכמות שעלה ביום הראשון, ובשלישי יותר ממה שעלה בשני, כי כל יום עומד לו לעזרה ותוספת להגדיל את עלייתו ומדרגתו בימים הבאים.

והביא על כך משל, "מרבקון הארז על ידי התולעת. כי כמו שלא ישתוו פעולות הרקב יום ליום, כי ביום הראשון לא יקייבנו התולע רק כשיעור שקלקל ממנו בפיו, ואילו ביום שלאחריו אחרי אשר נפסק מעט ניקת הליחות השרשית במקום הרקב, הנה גם המקום אשר סביבות הרקבון נסתמו חללי יונקותיו ויבשו קצת והתחילו להתרקב, לכן יקל על התולע לקצץ שם ולעבור הלאה לעשות מעשהו מעט מעט במקום אשר לא שלטה עדיין יד הרקבון, וכן ביום השלישי בהיות אז המקום הנרקב יותר גדול הנה נפסק ביותר ניקת הליחות השרשית והרקבון הולך ורב מעצמו, עד כי ברבות הימים יעשה הרקבון פעולת המסיסה בארז בכפלי כפלים מאשר יעשה התולע בפיו".

ועוד כתב שם, שהרי אמרו (אבות פ"ד מ"ב) "מצוה גוררת מצוה", ואם כן, ביום השני יהיה קל יותר לאדם לעשות את המצוה שהתחיל בה ביום הראשון, * וזאת בחז"ל 'מאויבי תחכמי', שצריך ללמוד עצות מן האויב שהוא היצר הרע,

אשר דרכו הוא אשר היום אומר לו עשה כך, ולמחר אומר לו עשה כך וכך עד שהוא אומר לו 'וכו', וכמו כן האדם ילמוד ממנו, היום לעשות כך ולמחר לעשות עוד יותר ועוד יותר ועוד יותר, עד שהוא מגיע אל מעלות רמות". וכשם ששיצר אינו מפיל את האדם בבת אחת לעבודה זרה, אלא מתחיל בעבירות קלות ולאט לאט מגביר את החטאים, כך ילמד האדם לצד הקדושה, להתחיל במצוות קלות ולאט לאט להוסיף עד שיגיע אל רום המעלה.

ויש להוסיף על כך, שכאשר האדם עושה מצוות, נכנסת בו קדושה, שהיא בעצמה מסייעת לו להוסיף עוד מצוות אחרות, ולהגדיל את מעלתו. ואף נעשה לו קל יותר בקנין המעלות הנוספות. וכל זאת בא לו כשעובד את עבודתו בדרך של עליה מדרגה אחר מדרגה, בלא קפיצות ודילוגים.

אבנים שחקו מים

ומצינו בחז"ל, "מה היה תחילתו של רבי עקיבא. אמרו, בן ארבעים שנה היה ולא שנה כלום. פעם אחת היה עומד על פי הבאר, אמר 'מי חקק אבן זו', אמרו לו 'המים שתדיר נופלים עליה בכל יום', אמרו לו עקיבא אי אתה קורא 'אבנים שחקו מים' (איוב יד יט). מיד היה רבי עקיבא דן קל וחומר בעצמו, מה דך פסל את הקשה, דברי תורה שקשין כברזל על אחת כמה וכמה שיחקו את לבי שהוא בשר ודם, מיד חזר ללמוד תורה".

ו**כתב הגר"ר ישראל סלנטר זצ"ל** (אבן ישראל דרוש ל עמי מז), כי ר"ע בראותו בתחלת למודו שאינו מוצא הרגש בנפשו, ויכהו לבב לאמר לשוא יתעמל, לתהו והבל יכלה כחו ח"ו. אכן בראותו כי אבנים שחקו מים, והיינו שגם כאשר לא רואים בתחילה את השפעת המים על האבן, מכל מקום בודאי יש להם השפעה, וכשמצרפים את השפעת המים בכל יום, לבסוף נעשה חור באבן. מכך למד רבי עקיבא, שאף אם אינו רואה כיצד דברי התורה משפיעים עליו, מכל מקום עליו להאמין שודאי הוא כך, ועליו להמתין, ובצירוף כל הימים יחקו דברי התורה את לבו.

וב**מקום** אחר כתב הגר"ס (ריש דרוש ט), "אל יאמר האדם את אשר עשה אין לשנות, לא כן הדבר, יש לאל ידו לכבוש טבעו הרע, ומושל ברוחו מלוכד

עיר, היינו שהוא מתקן את כל מידותיו הרעות, בהדרגה, וכגון שהוא מתקן מדת ארך אפיים, ומזה יכול לעלות לאט לאט לקנות עוד מדרגה ועוד מדרגה, עד שהוא יכול ללכוד את כל העיר".

וכן למדנו ענין זה בדברי הגר"א (משלי יט ג) על הפסוק "אולת אדם תסלף דרכו, ועל ה' יזעף לבו". - "צריך לילך במידות מדרגה לדרגה כמו הולך בסולם, ולא יקפוץ למדרגה שאינו ראוי לה. לפעמים אדם מתחיל ללמוד תורה ולעשות מצוות, ואח"כ פורש מחמת שקשה לו מאוד לפי שאין מסייעים לו, וזועק על ה' למה לא יסייעוהו מן השמים, ובאמת הוא מחמת אוולתו, שזה האדם לא התחיל לילך בדרכו בהדרגה, לכן לא סייעוהו".

ומדברי הגר"א למדנו, שהענין של הליכה בהדרגה בלא דילוגים, אינו רק עצה לדרך העבודה, אלא היא גם הדרך היחידה שבה יסייעו לאדם מן השמים, שמי שאינו עלה בהדרגה, לא יסייעוהו מן השמים בעבודתו.

ולמדנו מהדברים, שמצד אחד יש לאדם ללכת בהדרגה בלא דילוגות, ומצד שני אין לו להתיימש ולומר שאינו רואה מספיק התקדמות בעבודתו, אלא עליו להמתין ולצפות עד שיצטברו הימים ויראה את ההשפעה עליו, ואת התיקון שנעשה בו. וכאשר יתמיד בעליה מדרגה אחר מדרגה, בודאי יסייעוהו מן השמים.

פעמים רבות באים בחורים ואברכים שרצו להגיע למדרגות וניסו כמה פעמים ונשכרו ועיקר סבת הנפילה כי קבלו על עצמם יותר מדי וכישיבות היה הדרך שהמשגיחים הורו להתחיל בקבלות קטנות ממש ובגרודנה בוועד שנתאסף בהשפעת מרן המשגיח זצוק"ל היו הקבלות הראשונות ככוונת התפלה לכוון בברוך שאמר עד ברוך מרחם על הארץ ובתפלת שמו"ע עד גומל חסדים טובים, ואח"כ אם עמדו תקופה רק אח"כ היה הוספה ושוב משהו שבמשהו ויש לדעת שגם בזה היצר

מצרים ומקשה על האדם ור' ישראל כותב כלשון ר"ת (אגרת המוסר, שדרך העבודה היא "להקטין הנסיון ולהגדיל היראה". וצריך לשמור על כל התקדמות אפילו הקטנה ביותר כי אין קטן במלחמת היצר.

(נכתב ע"י ח.ש.ר.)

בעולם זעיר אנו מוצאים את עצמנו כאן בכל הנוגע לשכר ולעונש. והלא פלא הוא: אנו רגילים כל כך להגדיל ולהאדיר את עולם התורה והמצוות — וכאשר אנו מגיעים לעולם המעשה, הכל תלוי במעשים קטנים דווקא! אך זוהי החכמה של בניו האדם. גם העולם הגדול אינו נבנה מגושים ענקיים אלא מאטומים כה זעירים שאין בכח העין להבחין אותם, וגופנו מורכב מתאים אשר רק במיקרוסקופ המגדיל פי מאה אלף יכולים לראותם. כן גם בנינו הרוחני של האדם: הוא מורכב ממעשים שאדם דש בעקביו, אם לטוב אם למוטב.

ידיעה זאת צריכה להולל מהפכה במחשבתנו. כרגיל, אדם הרוצה לתקן את העולם חושב על שיטה החובקת זרועות עולם, או על אירגון עולמי לשלום או לצדק, הרוצה לתקן את עצמו חושב גם כן על מעשים גדולים וכבירים של חסדים או קדושה. אבל מעשים זעירים שאינם מכבידים כלל על האדם — איזה שלימות יכולה לצמוח מהם? אולם, האמת כך היא: דווקא ממעשים קטנים נבנה האדם. ונקח לנו ראייה מחכמת הרפואה: הכמות של חומר מרפא בתרופה אחת היא זעירה עד מאד, אולי מיליגרם. אם התרופה היתה מכילה כמות יותר גדולה, היא היתה מזיקה לאדם במקום לרפאותו, ואולי היתה אפילו ממיתה

אותו; הרי מצאו כי רעלים מסוימים אשר בכמות יותר גדולה ממש מרעילים — אם נותנים אותם בכמות זעירה עד מאד יש להם השפעה מרפאת. בדיוק כך הוא במעשה עבודה במידות. על כגון זה אמר הנביא: "כי מי בו ליום קטנות", והפסוק גומר: "עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ" (זכרי' ד י). עיני ה' המשוטטים בכל הארץ אינן מכוונות דבר קטן ברוחניות, ולכן גם אתם אל תבנו מעשה קטן!

28 די בלימוד זה כשלעצמו. אך לנו יש עוד ענין גדול במעשים הקטנים: הם אינם מעוררים את כח המרידה! המקבל על עצמו איזה דבר גדול המכביד עליו — ברבות הימים הוא ירגיש היטב את כח המרידה החולך ומתגבר עליו. אבל מעשה קטן שאינו מכביד כלל על האדם, אין בו כדי לעורר אותו. ויש לי על זה ציור מוחשי: אחר מלחמת יום הכפורים סטתי למצרים. בהגיע המטוס לתחום מצרים ראיתי שהוא מנומך מאד. ממש כמה מטרים מעל לקרקע חשבת כי אולי חל איזה קלקול במנועים, ושאלתי מה קרה לו. אמרו לי כי עקשנו אנו בתחום הראדאר המצרי, ולא כדאי שהוא יבחין במטוס יהודי, לכן הוא מנומך טוס למטה מגובה הראדאר, כי הראדאר מבחין רק במטוס הטס למעלה מהגובה שלו. ובמטוס הטס מתחת לגבהו אינו מבחין. והוא הציור: גם לכת המרידה יש * "ראדאר", וגם הוא מבחין רק במעשים שהם מעל לגבהו. ובמעשים קטנים שהם מתחת לגבהו אינו מבחין...

זהו היסוד הראשון בעבודה המוסרית: אין לעסוק בשום אופן במעשים המכבידים עליו. כל הדרכה מעשית שנוציע בפרקים הבאים בע"ה תהיה במעשים קטנים. וצריך כל אחד לשפוט בעצמו מתי דבר אחד מכביד עליו ומתי יגיד אותו. המתחיל בעבודה ישאל איך מעשים קטנים כאלה יכולים לנטוע בטבעו איזו מידה. וכאשר ימשיך באותה פעולה חודש ויותר אף ישאל כי אותה פעולה נהפכה אצלו לשיגרה ואינו מרגיש בה כל טעם, ואף אנו נאמר לו: הדבר תלוי לאיזו מטרה הוא עוסק בפעולות אלו: אם כוונתו היתה להוסיף עוד "פרומקייט" על הפרומקייט שלו — בודאי שאין להמשך הפעולה הזאת לא טעם ולא ריח. אך אין פנינו מועדות בכל העבודה להוסיף פרומקייט, אלא לקנות הבנה במידות ואף לקנות המידות עצמן שתיהפכנה טבע אצלנו. אמנם בדברים קטנים אנו עוסקים. אבל גם בדברים קטנים נוכל להתלמד יותר ויותר בעמקי המידה שבה אנו עוסקים. אך דבר זה כבר שייך ליסוד השני שעליו מיוסדת העבודה המוסרית, הוא יסוד ההתלמדות שיתבאר בע"ה בפרק הבא. ומה עם כח המרידה עצמו — האם אין לו תקנה? אכן, ברבות הימים, ברוב עבודה, כאשר תתעורר בלב האהבה — היא תהיה תיקונו.

יסוד חשוב הורונו חז"ל בזה, שאמנם אמת, החיוב על האדם להשתלם ולהגיע עד זכרון כסא הכבוד וזו חייבת להיות השאיפה וההשקפה אבל מצד שני הצלחת העבודה היא רק אם האדם עולה לאט לאט ולא קופץ בבת אחת. ומרגלא בפומיה דאינשי שהקופץ את כל המדרגות מפלתו חזקה.

וזה לשון ספר הישר לר"ת (שער שישי) אם ירצה להרגיל נפשו אל יכביד עליה בתחילה אך ישם עליה עול המצות מעט מעט כפי אשר תוכל לסבול ולא תכול וזה המעט ישפיע לבל ינותקו ואחרי שידע שלא יחסר ממנה אפשר שיוסיף בה (עיי"ש בפנים).

We find a fantastic explanation in the incredible teachings of Rabbi Elimelech of Lizhensk, zy"va, in the Noam Elimelech on this week's parsha. We will elaborate on his sacred words that are based on a passage in the Midrash Yalkut Shimoni (Ha'azinu 942) related to the passuk (Devarim 32, 1): "האזינו השמים ואדברה: give ear, O heavens, and I will speak; and may the earth hear the words of my mouth.

HKB"H said to Moshe: Tell Yisrael to look at the heavens, which I created to serve you. Have they altered their nature? Or, perhaps, has the orb of the sun risen from the west? . . . Furthermore, it is happy to abide by My will, as it states (Tehillim 19, 6): "It is like a groom emerging from his bridal chamber" . . .

The same applies to the sea. He says, "Will you not fear Me?—the word of Hashem—Will you not tremble before Me? For I have set sand as boundary against the sea (as a permanent law that cannot be broken)." From the moment I imposed My decree upon it, did it alter its nature and say, "I will rise and flood the world"? No, as it says (Iyov 38, 10): "And then I broke my limit upon it. . . And I said, "You may come up to here and no further." Furthermore, it agonizes but cannot do anything about it, as it says (Yirmiyah ibid.): "Its waves rage forth but cannot succeed."

All the more so! These were not created for gain or loss. If they are meritorious, they are not rewarded; if they transgress, they are not punished. They do not worry about their sons and daughters. Yet, they did not alter their ways. You, who are rewarded if you are meritorious, and are punished if you transgress, and you worry about your sons and daughters, all the more so that you should not alter your ways.

Rabbi Elimelech learns a vital principle from this Midrash: The celestial bodies, led by the sun, serve Hashem out of ahavah. In the words of the Midrash: "It is happy to abide by My will, as it states, 'It is like a groom emerging from his bridal chamber.'" The sea, on the other hand, serves Hashem out of yirah, as implied by the passuk: "Will you not fear Me?—the word of Hashem—Will you not tremble before Me? For I have set sand as boundary against the sea." And, as the Midrash points out, the sea agonizes, but cannot do anything about it.

With this in mind, he explains Rabbi Meir's statement that HKB"H commanded us to place a strand of "techeiles" on the Tzitzis, "because the (color of) techeiles is similar to that of the sea." Thus, we learn from the sea to serve Hashem out of yirah—not to violate the mitzvos of Hashem, just as the sea does not trespass the boundary set for it by HKB"H.

Additionally, "the sea resembles the sky"—reminding us that we must also serve Hashem out of ahavah—just like all the celestial bodies led by the sun do; for, they are happy to fulfill the will of their Creator.

לשם כך, נתן לנו עין גשמית, שכאשר נראה את ביצועיה, יקל עליו לדמיין אותה יכולת רוחנית שצאלם-אלקים העליון. נביא משל למשל מצלמה. כשרואים את פעולות המצלמה, מתחילים להבין, עד כמה פלא הוא האיבר הגשמי הקרוי: עין... עתה צא ולמד בקל-וחומר: אם המצלמה המשוכללת ביותר, אין בה ולו אלפית מכישוריה של עין-אדם גשמית - אי;

ורקיע דומה לכסא הכבוד - להורות שאחרי שילמד מן הים לעבוד מיראה, וילמד מהרקיע לעבוד בשמחה מאהבה, יגיע מתוך כך לדביקות בה'.

זוהי אפוא השמירה המושגת על ידי מצות ציצית, בכך שהיא מחברת אותו לכסא הכבוד, להיות דבוק בהקב"ה כראוי. (ב' ק"ג)

32 200 הס"ס - 5 נב"ב

"התכלת דומה לים" - מובן שהדמיון לים, הנו חלקי בלבד. התכלת הוא צבע כחול - יש מחלוקת, אם כחול בהיר או כהה; אך בכל אופן כחול - ולעומתו, הים רק נראה לנו כחול. הלא אם נטול מי-ים בכלי, נראה שהמים שקופים לחלוטין. אלא שכל הטיפות יחד, יוצרות רושם כחול; ובלשון המדע: הן מחזירות לעינינו, את הקרניים היכולות בלבד.

אבל נניח להשוואה זו, כי לאחר הכל, התכלת דומה לים פרושם החיצוני. אך ההמשך: "...וים דומה לרקיע" - כאן הדמיון הוא קלוש יותר. הרקיע הנראה לעינינו, הוא בסך-הכל שכבת אוויר, חסרת כל צבע ומראה; רק בשל צפיפות האוויר, מגיעות לכדור-הארץ הקרניים היכולות. אבל אם נצא מחוץ לשכבת אוויר זו, ונביט על ה"רקיע" מלמעלה - הוא נראה שחור לגמרי. אבל, גם בהשוואה זו, עדיין רואות עינינו דמיון בצבע התכלת. אבל...רקיע דומה לכסא-הכבוד - זאת כבר קשה להבין: וכי איזה צבע יש לכסא-הכבוד? נכון שהגמרא (שם) מדייקת מפסוק שצבעו תכלת - אך האם באמת יש לכסא-הכבוד צבע כלשהו? האם שייך בכלל לדבר עליו כעל "כסא" במובנינו-אנו, ולו יהא גדול ורחב ככל שנדמיין? הרי כסא-ה' הוא מושג מופשט לחלוטין, ללא אורך ורוחב, ללא טעם וריח, וודאי גם ללא צבע. אם-כן כיצד ממשילים את כסא-הכבוד, לעצם כלשהו בצבע התכלת?

לא לערבב בין התחומים

חייבים אפוא להבין, שבנקודה זו עוברים אנו מתחום המושג, לתחום

המופשט, ואסור לערב תחומים אלה: ים הוא דבר מוחשי, ניתן למישוש; רקיע הוא אמנם מוחשי פחות, אבל בכל זאת לעינינו, נראה צבעו תכלת. אולם ברגע שמדברים על כסא-הכבוד - עוסקים במושג רוחני, מופשט לחלוטין. זוהי דרך הנביאים וחז"ל בעקבותיהם: לתאר עניין רוחני, במשל גשמי. וכיוון שהגמרא למדה מפסוקים, שיש דמיון בין הים, הרקיע, וכסא-הכבוד, משמע שהנביא מצא איזשהו תוכן פנימי, רוחני, השווה בשלושתם. דהיינו: אותו תוכן רוחני, הנרמז בעולם-הזה על-ידי צבע התכלת והרקיע - הוא הרמז במושג הרוחני הקרוי: כסא-הכבוד. ה"צבע" השווה, ניתן רק כדי לסבר את האוזן; כדי שנוכל לקלוט משהו, מהמושג הרוחני הנשגב הקרוי כסא-הכבוד; אחרת, לא נוכל להבין מאומה, כי במושג שמיימי כמו כסא-הכבוד, כולנו פגיעור שלא ראה צבע מימיו.

אמנם התכלת, אינו מכנה-משותף סתמי! יש קשר, בין פנימיות צבע התכלת, לבין התוכן הפנימי שמייצג כסא-הכבוד. והתורה, המבינה ב"פנימיות" רוחנית זו, מעידה שפתיל תכלת יזכיר לך את כסא-הכבוד ואת מצוות-ה', ואילו פתיל ארגמן - לא יזכה אותך בשפע רוחני זה. צריך להזהר, שלא לגלוש מתחום המוחש למופשט, ולהפך; לשם כך יש צורך בהבחנה עמוקה: מתי התורה וחז"ל מדברים במוחש, ומתי במופשט. כך למשל טענו נגד הרמב"ם, האומר שמעשה אברהם והמלאכים שבאו לאוהלו היה רק מראה נבואי, ולא שבפועל הגיעו שלושה מלאכים, ואכלו וכו'. וכן אמר גם על מאבק יעקב ומלאכו של עשו, שהמאבק לא התנהל כלל במציאות, כי-אם ב"מראה הנבואה (מיי"ב, מב). והקשו בצדק: אם קדבריו, אולי כל המסופר בתורה היה במראה הנבואה? אולי לא היינו ב"מצרים, ולא היה פרעה, ולא דם ולא צפרדעים?... היכן הוא הגבול?

ותשובת הרמב"ם תהיה: צריך שְׁפָל... צריך לחשוב במחשבה בהירה, צלולה מחומריות העולם-הזה, כשכלו הגדול של הרמב"ם. הוא יכול להבחין, מה מהמסופר בתורה אירע למעשה, ומה היה רק במראה הנבואה.

העולם-הזה: משל לעולם העליון

ואם נשאל: מדוע באמת ניתנו לנו דימויים אלה? מדוע המשילו עניינים עליונים, במשלים ובדוגמאות מן הגשמיות? - מפני שלכל דבר גשמי יש שורש בעולמות העליונים. לדוגמה: העובדה שיש לאדם עיניים, אינה רק משום שאדם זקוק לאמצעי תקשורת עם סביבתו, אלא מפני שפערך הרוחני הקרוי צלם-אלקים, קיימת יכולת רוחנית שה' רצה שידע אותה.

346

34

This is a remarkable and inspiring view of the world: every object and phenomenon it contains is a Divine lesson, a *mashal* relating to the Creator. He so to speak clothes Himself in a body which is the Universe and asks us to study that body carefully. And from each flicker of movement in that cosmic body we learn about that which pertains to Him. He in His essence is unfathomable to us, while we inhabit physical forms we cannot perceive the transcendent directly just as we cannot perceive the soul of a human directly. But just as we can perceive the human soul by means of its vehicle, the body, so too can we begin to perceive the Divine root of the world by means of that vehicle, that body which we call the world.

38 A *mashal* for this *mashal* is appropriate. Consider images projected on a screen: the forms and figures moving on the screen are no more than light dancing in two dimensions. They may look very convincing, and one may even forget for a while that they are only pictures. But in fact those images are very distant versions of the people and places photographed to produce them. However, and this is the critical point to remember, they are exact replicas of the original.

They may be entirely illusory compared to their sources, but one who carefully studies that light dancing on that screen will recognize those people and places when he meets them in the future.

The analogy is clear: one who studies this world well is studying that which is a distant representation of a source which cannot be seen from here. But one day in the future, on that inevitable day when the transition must be made from this world to another, the one who has studied well will recognize every detail of reality. Then it will become apparent that this world, for all its beauty and sense of reality, is in depth a *mashal* for the Divine Source of that reality.

* * *

39 Every human experience holds and teaches more than it seems to contain at first glance. Every human experience is none other than the finite translation of an infinite idea. Human consciousness, while locked into a physical body, interprets deeper experience as superficial experience; our

work is to translate that superficial experience back into its source in depth.

One can acquire a unique insight into the world in a manner which powerfully builds *emuna*, faith, by examining all of human experience in the light of this idea. Why do we laugh? Why do we cry? Why do we long to travel and yet long for home when we are away? Each of these phenomena, and in fact every detail of human behavior and response, reveals a source in the *neschama* which yields an immeasurable bounty of spiritual understanding. We cannot here examine each of the facets of experience, but perhaps one or two will suffice as illustrations.

יכולת אינסופית יש ל"עין העליונה"? וכדברינו בנושא הצבע: בעולמנו מצבע תכלת, משום שבכסא-הכבוד יש צד רוחני, שביורדו לעולמנו "התלבש באופן הנראה כצבע תכלת. אך יש תמיד להבדיל בין השורש העליון, לב ההשתלשלות הנראית למטה; בין המשל, לבין הנמשל.

ובאמת יתכן, שהעולם הזה כולו, על מושגיו הרבים ומרכיביו האדירים נברא אך ורק כדי לשמש משל לעולם העליון: לרוחניות, שמהות האמיתית נסותרת מאתנו, ואין לשכל-אנוש תפיסה בה. וכפי שהנביאים וחז"ל בעקבותיהם, אכן הפכו חלק גדול ממרכיבי העולם-הזה, לדוגמאות המבארות את הנעשה בעולם העליון. (ובשאר מרכיבי העולם שלא מצא שהפכו לדוגמאות - יתכן וצריך להמשיך בדרך זו: למצוא לכל 'מש' שעל-פני הארץ, את הנמשל העליון). ואגב: לא רק עצם מוחשי, פֶּעֶן שלעי מהווה דוגמה לעולם העליון; חז"ל ראו גם בתופעה חברתית, משל לעול הרוחני*. לדוגמה: השלטון. לשם מה יש סדרי שלטון בעולם? לא רק משו הצורך להנהיג את החברה האנושית, אלא כדי שיהיה לך מושג המתנהל בשמים: "מלכותא דארעא, כעין מלכותא דרקיעא" (ברכי נח

מלכות הארץ, כעין מלכות הרקיע). כשתראה שיש חוקים, שופט, ומשטרה - תבין שכל אלה אינם אלא מדגם מייצג, למלכות השמים; תבין שהעולם אינו הפקר, ושיש דין ויש דיין, גם לאחר שתצא מן הגוף הגשמי.

גדרשת זהירות גדולה

כל "שיר השירים", לדוגמה, הוא משל ליחסים הנשגבים שבין הדוד והרעיה, בין ישראל וקודשא-בריך-הוא. כדי שיהיה לנו מושג בדברים עליונים אלה, נתנו משל מן העולם המופך שבין איש ורעייתו. ומובן שצריך להזהר מאוד, שלא להעתיק את המשל הגשמי שבי"שיר השירים", אל העולם העליון; חייבים להפוך את כל המוזכר שם, לערכים מופשטים.

"זוהר" הקדוש מביא (ג, קכז), שכאשר התחיל רבי שמעון בר יוחאי ללמד עניינים נשגבים מאוד, פתח לתלמידיו בפסוק: "ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה תועבת ה' מעשה ידי חרש, ושם בַּסֵּתֶר" (דברי כו, טו). בפשוטו, מזהיר הפסוק שלא לעשות פסל ולעבודו בסתר. אבל רבי שמעון התכוון, למי שיעשה צורה גשמית, "ושם" אותה "בַּסֵּתֶר", בַּרְעִיוֹנוֹת הַנִּסְתָּרִים, האלקיים. אדם קורא על הַשְּׂרִפִּים ב"ישעיה" (ו, ב): "שֵׁשׁ בְּנָפִים לְאֶחָד", ומדמיין לו דמות כלשהי עם כנפיים; תרגול עם שתי כנפיים כבר ראיתי, אז כנראה שיש משהו דומה עם שש כנפיים... זהו בדיוק: לקחת גשמיות וילשים אותה בנסתר. וכי למלאך יש כנפיים: "כנפי" המלאך הזוכרו, כדי שְׁדַמָּה משהו עמוק הנרמז במלה זו; רעיון או יכולת רוחנית, שיש לה דמיון-מה לכנפיים שבעולמנו, כפי שידועים אנשי היקבלה. ועל כך הזהיר רבי שמעון ב"ארור": על המעתיק מהתחום המוחשי, לתחום המופשט. זו הסיבה, שחששו מלימוד נסתר למי שאינו ראוי. שמאחר וה"זוהר" עוסק ברעיונות שְׂמִימִים טמירים, היה חשש גדול לטעות שכזו; שמא יולבש רעיון אלקי במושג השאול מעולמנו, מבלי "לעבד" אותו תחילה.

40 Why do we long for home? It is a universal human experience that when one is away from one's home, and particularly from the home of one's youth, one longs to be back there. A place has special beauty in the eyes of those who live there, even when that place has no particular natural beauty. "Chen makom al yosh'vav - A place has special beauty for those who live in it." If all of our experiences are none other than this-worldly parallels of higher experiences, what does this mean? The answer is that the *neschama* is derived from a higher world; its true place, its true home, is that world where it enjoyed indescribable closeness with its Creator. It is sent into this world, immeasurably distant from that place of origin, to reside in the body of a mortal being. But it never forgets its home; it forever longs with a most powerful longing to return. However, this depth remains subconscious; the *neschama* longs for its real home in the spiritual realm but the emotions read that longing as homesickness! After all, the realm of origin is not visible from here; the *neschama* has lost sight of it, the mind cannot see it. And so the conscious mind

מטרת ידיעת הסודות: שומם בעוה"ז

– והתשובה: ההשלכה המעשית של לימוד הסוד, היא ידיעת ה'; להכיר את בורא העולם. ללמוד כיצד מידות החסד והדין - ושאר דרכי הנהגתו - פועלים בעולם, כי רק משפיע את דרכיו, נוכל להתחיל ללכת בהן. ותכלית נוספת הקשורה בזו: באמצעות התורה נדע את ה' – אך נדע גם את עצמנו! "זה ספר תולדות אדם" (ברא' ה, א) - באמצעות ספר התורה, על כל חלקיו, נוכל להכיר את האדם; את צלם-האלקים שבנו. כי בזעיר-אנפין, האדם הוא פְּבֹאֵה של הבריאה כולה, כולל העולמות העליונים, שנבראו על-פי התורה (בר"א, א). לכל העולמות העליונים הרמוזים בַּמְלוֹת התורה – יש **מקבילות** בנפשך. ויש גם רמוזים דקים יותר, בַּתְּגִי האותיות, בַּדְּקוּיֹת שבנפשך; אותן - תוכל לחשוף רק בלימוד התורה.

חשוב מאוד לדעת מה מצלמים...

כדי להינצל מאותה צניחה רוחנית נוראה, נְתַנֶּה לנו התכלת. בעזרתה נְקַשֵּׁר דעתנו לכסא-הכבוד, ומובטח לנו בַּסְיוּם הפסוק: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם"; בזכות התכלת, לא תטעה אחר לבך ועיניך. התכלת, מחברת אל האמת שלמעלה, ומגנתקת מן השקר שלמטה. אבל יש להבין: טעות הלב – היא דבר מובן; ללב יש רצונות, מאויים, והוא יכול לרצות דבר-מה פסול, ולסבור בטעות שהוא מעולה. אבל כיצד יכולות העיניים לטעות? הרי לעיניים אין "רצון" עצמי. הן רואות ומצלמות את

המציאות הקיימת; כיצד אפשר לטעות אחר העיניים? אם צלמת עמדת אויב, אפשר לכל היותר להתווכח, אם הקנה שפצילוס הוא של תותח או טנק; אבל ברור שהצילום אינו יכול "לשקר". – ובכל זאת: העין אכן מרמה! היא אמנם מצלמת ומראה לך את המציאות – אך זוהי מציאות **מדומה**! העין 'צלמה' לך תותח; הוא באמת עומד שם, אין ספק – אבל זהו תותח-דִּמְיָה! מטעות כזו של עיניך, תציל אותך התכלת.

אך ודאי תקשו מיד: וכי רק משום שבמלחמה וכדומה, מערימים ומכניסים הפצצ-דִּמְיָה, לכן יש מצווה מיוחדת האמורה להציל את העין מטעות! הלא עולמנו היום-יומי, גדוש בַּמְצִיאוֹת אמיתיות לחלוטין!

– שאלה מצוינות. אלא שהשואל שכח נתון בסיסי אחד: שכל העולם הזה הוא **עולם-דִּמְיָה**! ... המציאות האמיתית ממוקמת בעולם הרוחני, עולם הַנְּסֻתָר, ואילו העין שלך, מַצְלֵמַת מְבֹקֵר עַד עַרְב מְצִיאוֹת-דִּמְיוֹנִית. היינו: הבעיה אינה כל-כך בַּמְצַלְמָה, אלא בַּאֲזוּר הצילומים... תארו לעצמכם צלם שנשלח לצלם במשך שבוע את הדמויות שבמוזיאון השעווה – קִיש פלא שלמרות מצלמותיו המשוכללות, אין בַּכֹּל התמונות והסרטים שצילם, ולו דמות אמיתית אחת...? האדם - הנשלח לעולם כדי לקיים מצוות - נאלץ "לצלם" במשך שבעים שנה את העולם-הזה, שביחס לַאֲמֵת הנו דמיוני הַרְבֵּה יותר, מאשר השעווה ביחס לעולמנו!

לכן, רמזה לו התורה בחלק הסוד שבה, את המציאות האמיתית השוכנת למעלה; שִׁדְעָה, שהעולם-הזה מנוהל, אך ורק על-פי החלטות המתקבלות במרום (ואלה תלויות במעשיו!). ולמרות שענינו רואות שראש-הממשלה חותם על המסמך – יעמיק להבין, שראש הממשלה העליונה הוא החותם באמת. ולא יתורו עינינו אחר המצלמות המשוכללות של רשת ד.מ.ה., הממשיכות להעביר לכל קצווי עולם-הדִּמְיָה, תמונות-דִּמְיָה חדות להפליא.

פתיל התכלת מוביל את התכלית

כי הבורא קורא לנו: עברו לתחנת האמת! התבוננו בַּתְּכֵלֶת, בַּתְּכֵלֶת הַבְּרִיאָה (עי' רמב"ן לבמד' טו, לה, שֶׁבֶשֶׁם תִּכְלַת טַמּוֹן רִמּוֹ לְעוֹלָם הַסְּפִירוֹת). אתם

רואים שם לַמְטָה, בעמק, את המלחמה הכבדה שבין ישראל לעמלק; דעו לכם, שיחסי הכוחות הם כעת "יִגְבֵּר יִשְׂרָאֵל" - בְּזֹכֹת הַמִּתְרַחֵשׁ לַמַּעֲלָה, על ראש הגבעה; בזכות הישיש בן השמונים, העומד שם ומרים ידיו למעלה. המצלמה שלכם, העין, גם אם תבחין בו במקרה - לא תתעכב עליו. היא תפנה מיד לַמְטָה, לצלם את הלוחמים שעורכים כרגע איגוף מצויין פְּעוּרָף

interprets that deep experience of origin as a particular facet of the human psyche familiar to each of us.

And when we are home we long to travel! For all the neshama's love of its origin, it nevertheless longs to move through this world, distant from its home, to enjoy the beauty of this world and to acquire its wealth - the true wealth of mitzvoos and perfection of character. (In fact, the very trait of acquisitiveness is none other than the neshama's interpretation of this depth!) The explicit, conscious psyche experiences this deep stirring of the neshama as wanderlust, the longing to travel.

האויב. אך בדיוק לכך קיבלתם את התכלת! אם תביטו בתכלת "וראיתם אתו", תזכרו את כסא-כבודי, ואז תצליחו להאמין שאותו ישיש, הוא שיקבע אם האיגוף המבריק אכן יצלח, או שהחייילים יתקלו במארב! "ולא תתורו אחרי... עיניכם" האומרות לכם: "מה כבר יכול ישיש כזה לקבוע? אנו רואות בבירור, שהוא בקושי מצליח להרים את ידיו; הנה, שני אנשים עוזרים לו שם פֶּזָה! הוא יכריע את הקרב!".

התורה רוצה, שתבונן תמיד אל העולם האמיתי, אל המקור לכל המתרחש בעולם-הזה, ולכן נתנה לך את הציצית ואת פתיל התכלת שבה; אותו "מתג", שבעזרתו עוברים לתחנת האמת. שם תראה בבירור, שלא המצב המדיני, הכלכלי, או הבטחוני מכריע – אלא תורה ומצוות בלבד.

הנה דוגמה מן העבר: הולכים שנים-עשר מרגלים, לצלם תמונת-מצב של ארץ ישראל, ולדווח עליה. כולם רואים מציאות זהה, מקומות ואנשים זהים. מה ראו עשרה מהם? – "כי עז העם הישב בארץ... וגם זלדי הענק ראינו שם!" (במד' יג, כח). בזה, לפחות, הם לא שיקרו.

ומה ראו השנים הנותרים? – "כי לחמנו הם, סר צלם מעליהם וה' אֶתְנוּ!" (שם יד, טו). אתם ראייתם ענקים מאימים, ואנו ראינו ש"נאכל" אותם קלחם! – איך יתכן הבדל כה גדול בַּחֲוֹת-דַּעַת מקצועית? – פשוט: אותם שנים רגלו בעזרת ה"עין העליונה", הרואה את הזכות הרוחנית, יסוד המציאות. כוחם של ענקי הארץ, נבע רק מזכותו הרוחנית של איוב; וכיוון שכעת "סר צלם" ואיוב מת (סוטה לה). – הבינו שאין לענקים כל ממשות. ואילו לישראל, יש זכויות רוחניות: הענן לפנינו, משה בראשנו, "וה' אֶתְנוּ"! וכי במה שונים ענקים אלו, מפרעה סיחון ועוג, אותם היכה משה?

כאשר מתבוננים עם העין הגשמית בלבד – רואים ענקים; אך בהתבוננות של עין-השכל, המבחינה בצד הרוחני של מה שצילמה העין – אין לענקים כל סיכוי. פְּמִנּוֹף עֵנֶק הַמִּתְנַשֵּׂא לגובה עשרות מטרים – שִׁמְנֹעוּ שֶׁבַק חַיִּים.

- * -

זאת מטרת התכלת שבציצית: לחנך לראיית השורש הרוחני שבמציאות; להבין שדבר-ה', הוא הבורא ארץ, והוא המכניסנו לארץ ישראל. פתיל התכלת, מוביל להתבוננות רוחנית בהווה כולה, משורש ועד תכלית: מעמקי תהום-ים ועד רום-רקיע, ומשם אל כסא-הכבוד – מקור ההווה.

ek 5-3-23

ציצוי ה' הוא סיבת כל הסגולות

אלא שטעותו של קרח היתה, וזו התשובה האמיתית לכל השאלות, לא כל צבע תכלת מסוגל להזכיר לאדם את כסא הכבוד, שאם כן היתה מצוה זו מתקיימת גם כן בנסיעה לים, רק קיום מצות הבורא יתברך היא זו שמביאה לכל המעלות הסגוליות, וכיון שהתורה צייתה להטיל בבגד פתיל תכלת מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד, הרי שבזה גופא מונחת הסגולה להזכר בכסא הכבוד ובכל המצוות כולם.